

KRIMINÁLPEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉSEN ALAPULÓ ALTERNATÍV BÖRTÖNBÜNTETÉS ELMÉLETI KERETRENDSZERE

T-18

Ruzsonyi Péter

Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar

Kulcsszavak: kriminálpedagógia; folyamatos pedagógiai értékelés; konstruktivitás

A fiatalkorú elítéltek szabadságvesztés büntetésének formálódása több évszázada tart, de még ma sem jutott nyugvópontra. A továbblépés lehetőségét a kriminálpedagógia eredményeinek tudatos felhasználásában látom. A kriminálpedagógia ugyanakkor nemcsak tudományterület, hanem a börtönökben – elsősorban a fiatalkorúak intézeteiben – rendszerszervezési alapelvként is működőképes struktúra.

Kutatásom során öt kontinens számos fiatalkorú börtönét látogattam meg és vizsgáltam az alkalmazott pedagógiai eljárásokat. A tudományterület szakirodalmának és a gyakorlati tapasztalatoknak a feldolgozása után (dokumentumelemzés és terepkutatás) meghatároztam azt az általános szakmai célt, ami véleményem szerint elérhető zártintézeti keretek között: a konstruktív életvezetés megalapozását.

Az előadáson a fogalomértelmezés (pönológia, kriminálpedagógia, konstruktív életvezetés, relatíve határozatlan tartamú büntetés), majd a vonatkozó nemzetközi tapasztalatok bemutatása után a fiatalkorú elítéltek egy meghatározott csoportja számára elképzelt Progresszív Bebörtönzési Alternatíva (PRÓBA) speciális börtönbüntetés elméleti modelljét ismertetem. Lényege a relatíve határozatlan időtartam, az egyénre szabott pedagógiai ráhatás és folyamatos értékelés, valamint az állandó visszacsatolás. A programok elsősorban az önismeret és a kognitív–szociális kompetenciák fejlesztését szolgálják a tudatos, aktív és felelősségteljes együttműködésre építve. A fiatalok megtalálhatják és fejleszthetik a szociálisan értékes erősségeiket, és leépíthetik a negatív magatartási megnyilvánulásait. Az érintettek saját maguk dönthetnek az előrehaladásuk üteméről.

A meghatározott maximális büntetési időnél korábbi szabadulás a fiatalok teljesítményén és önismeretének fejlődésén múlik: minden hónapban pedagógiai szempontból elemzik és minősítik – az elítéltek aktív közreműködésével – az elmúlt időszakban nyújtott teljesítményüket. A programon való részvétel alternatívát jelent egy hosszabb büntetéshez képest, de a korai szabadulásért maximális teljesítményt és erőfeszítést kell nyújtania az érintetteknek.

A fiatalok pedagógiai értékelése két módon történik: (1) naponta van önértékelés és a személyes tisztviselő írásos értékelése; (2) havonta bizottsági értékelés. Itt dől el, hogy tovább kell-e maradnia a fiatalnak, vagy lehetőséget kap a korábbi szabadulásra.

A kutatás jelenlegi fázisa: a modellalkotás alapkoncepciójának kidolgozása befejeződött, most kezdődik az esetleges végrehajthatóság törvényi feltételeinek vizsgálata, amit később a pedagógiai programok részletes kidolgozása követ majd.

Az ismertetésre kerülő kriminálpedagógiai alapon működő börtön saját elképzelés, azzal hasonló, vagy megegyező intézet sem hazánkban, sem külföldön nincs.